

mokslas — menas — literatūra

DRAUGAS

ANTROJI DALIS / 1979 METAI

GRUODŽIO MĖN. 1 D. / DECEMBER 1, 1979

PART TWO — Nr. 278 (44)

Šiame numery:

Laisvė, kaip krikščioniškoji vertybė.
Amerikos akademija Romoje
laukia lietuvių.
Antanas Maceina apie religijos
ir tautos dialektiką.
Kazio Bradūno eilėraščiai.
Pagaliau Balio Sruogos "Kazimieras
Sapiega" vaidinamas.
Žvilgsnis į naująją tapybą.
Chicagos stygininkų koncertas.
Nauji leidiniai.
Kultūrinė kronika.

AMERIKOS AKADEMIJA ROMOJE LAUKIA LIETUVIŲ

ROMAS VIESULAS

Amerikos Akademija Romoje — American Academy in Rome — yra turbūt viena iš institucijų, apie kurią akademinis jaunimas mažiausiai žino, tai ypač reikia pasakyti apie mūsų mokslus baigus lietuvių jaunimą. Viena iš priežasčių bene bus ta, kad ši institucija, nors skiriama Amerikai, yra užjūriuose, o antra priežastis gali būti ir palyginti nedidelis josios skiriamų stipendijų skaičius. Pavyzdžiui, lyginant su Fullbright'o stipendija, kuri apima labai daug kraštų, Akademija Romoje skiria tik keliasdešimt stipendijų, ir visos tik Romai, Italijoje. Nepaisant to, ši institucija yra svarbi ne tik Amerikai apskritai, bet ir mūsų akademikams, nes ji yra didelės svarbos ir gali suteikti visas sąlygas dirbti mokslinį ar kūrybinį darbą, pasikeisti idėjomis su kitais akademikais ir duoda laisvą laiką mąstyti apie problemas, ir visa tai be jokių išpareigojimų. Šių eilučių tikslas yra duoti daugiau reikiamų žinių apie Amerikos Akademiją Romoje ir paskatinti žmones susidomėti šia galimybe, kuri ir mums priklauso, tik reikia neišnaudoti.

Akademija buvo įsteigta šio šimtmečio pradžioje, jos statusas Amerikos kongreso patvirtintas 1905 metais. Apie 1920-tuosius metus pastatyti akademijos imponantūs rūmai. Šiuo metu akademija apima dvejus didelius rūmus ir keletą daugiaaukščių vilų, su savo parku ir sodais. Visa nuosavybė buvo įsigyta privačiais fondais, lygiai kaip ir jos finansavimas tebėra privatus. Tai yra prieštaringybė kitų valstybių dailės ir mokslo akademijoms, kurių Romoje yra bene apie trisdešimt ir visos jos išlaikomos valstybių.

V. Bgd.

Amerikos Akademijos Romoje pagrindiniai rūmai

moje yra bene apie trisdešimt ir visos jos išlaikomos valstybių.

Akademijos steigimui pradžia davė Amerikos plieno industrijos magnatas Carnegie — Mellon, prisidėjęs ir kitiems finansininkams. Akademija ir toliau laikosi palikimais ir naujais privačiais įnašais.

Akademija skirta mokslą jau baigusiems menininkams ir mokslininkams tęsti tolimesnę kūrybą arba tyrimus — studijas. Ji yra vadinamoji "post-graduate" institucija, įsteigta panašiais pagrindais kaip pavyzdžiui vėliau įsteigtas Institute for Advanced Study prie Princetono universiteto, ar studijų centras "Center for Advanced Study" Stanforde, Kalifornijoje. Akademijos veikla apima dvi studijų grupes. Pirmoji, dailės grupė apima tapybą, skulptūrą, architektūrą, muzikinę kompoziciją, literatūrą, aplinkos architektūrą (landscape architecture) ir aplinkos formavimą (environmental design). Fotografija ir grafika dar tik svarstoma įvesti. Antroji studijų grupė

— klasikinės studijos (classical studies) apima meno istoriją, Italijos kultūrą, klasikinės studijos, archeologiją, poklasikinės — humanistines, Bizantijos ir viduramžių studijas. Šioje grupėje yra ir muzikologija. Kūrybinis ar mokslinis darbas Akademijoje vyksta visai savarankiškai, ir čia jokio dėstyto nėra. Meno studijoms neišsamiama šaltinis yra pats Romos miestas, tai ypač sakyti apie architektūrą. Klasikinės studijoms šaltinių yra daugybė, bet ypač svarbi yra Akademijos nuosava biblioteka, kuri šioms sritims laikoma viena iš pilniausių Romoje. Klasikams ir meno istorikams tai, galima sakyti, yra savo rūšies "mažas rojus". Modernaus meno perspektyvoje dailininkams Romos stipendijos grupė yra viešintys menininkai ir akademikai — Visiting Artists arba Visiting Scholars. Šie yra arba kiti, ne Akademijos, fondų kaip pvz. Fullbright ar Guggenheim stipendininkai arba kaip žinomi akademikai ar menininkai, norintys tęsti savo darbą Akademijoje.

Stipendijoms Romai aplikantų būna kasmet tarp trijų ir penkių šimtų. Nors Akademija yra Romoje, ir jos ten adresas yra: American Academy in Rome, Via Angelo Masina 5, Roma (Italy), bet pareiškimai, o taip pat ir paklausimai, siunčiami į New Yorko tokiu adresu:

American Academy in Rome,
41 East 65th Street,
New York, N. Y. 10021.
Tel. (212) 535 - 4250.

Pareiškimams — aplikacijoms terminas paprastai būna kasmet apie lapkričio mėn. vidurį. New Yorke daroma ir jūry komisijų atranka. Dažnai, po asmeniško pasimatymo — interview su aplikantais — finalistais, Romos premija skiriama apie trisdešimčiai stipendininkų. Jų amžiaus amžius įvairuoja. Daugumas jų, kaip buvo sakta, yra jauni žmonės, bet tarp jų gali būti ir ekstrordinarių profesorų, (associate profesor) ar jau antram doktoratui besiruošiančių akademikų. Tas pat sakyti ir apie menininkus ir rašytojus.

Stipendininkams yra apmokama kelionė į Romą, jiems Akademijoje duodamas laisvas butas,

darbai atskira studija ar biuras, maistas ir 400 dolerių rank pinigų mėnesiui. Stipendininkai su šeimomis ir vaikais apgyvendinami Akademijos butuose, netoli nuo pagrindinių rūmų. Nevedę ar vedę be šeimų, gyvena Akademijoje. Stipendijos skiriamos vieneriems metams, pradedant rugsėjo mėnesiu ir baigiant sekančių metų rugpjūčio mėnesiu. Išimtinu atveju stipendininkas gali likti dvejiems metams Romoje.

Akademijos studijinių ir gyvenamųjų centrą sudaro pagrindiniai rūmai, statyti apie 1920-tuosius metus, viename aukštame Romos miesto kalne — Gianicolo (romėniškai Janiculum), nuo kurio matyti visa senoji Roma jo papėdėje: Koliziejus, Campidoglio (rotušė), Quirinale (prezidento rūmai), karaliaus Emanuelio baltos marmuro paminklas, Panteono stogas, Sv. Angelo pilis, Ispaniški laiptai, pagaliau Sv. Petro Bazilika ir visi Romos bažnyčių bokštai ir kupolai. Dauguma tų grožybių matyti ir iš pačios Akademijos langu ir terasų.

Pačios gyvenimo sąlygos Akademijoje, Amerikos prabangiais standartais matuojant, būtų gal ir kuklios, gi darbo sąlygos čia beveik visose srityse yra nepaprastai, galima sakyti, idealios. Kaip minėta, mokslininkams skiriami privatūs darbo kambariai. Menininkams duodamos didžiulės, labai imponantiškos studijos, su visomis darbai ir privatumui reikalingomis sąlygomis. Ypač erdvių skulptūros studijos, kurių lubų aukštis siekia iki 20 pėdų. Muzikams, kompozicijos stipendininkams, be gyvenvietės, duodamos dar atskiros ir nuošalios patalpos su instrumentu — pianinu, kad jie galėtų nors ir visą naktį netrukdomi sau skambinti. Akademija taip pat turi nuosavą elektroninės muzikos studiją, kur ne tik vyksta darbas, bet ir susitikimai su kitais italų kompozitoriais tam tikra seminario forma. Bene viena iš didelių paskatų kompozitoriams keliauti į Romą visuomet yra buvusi galimybė išgirsti metų gale jų kūrybos atlikimą per Italijos valstybinį radiją RAI. Šie metiniai koncertai, atliekami nemokamai radijo orkestro ir transliuojami per visas Italijos radijo stotis, yra puikus atpildas stipendininkui muzikui. Orkestras visiškai paruošia kompoziciją, nepaisant instrumentacijos ar pačios kompozicijos komplikotumo. Joks pačios Amerikos radijas nėra sutekęs tokios progos savo krašto kompozitoriams.

Akademijos rūmų centre yra didžiulis, labai gražus "cortile", tai yra arkomis apsuptas kiemas su keturiais milžiniškais, Italijos peizažui taip būdingais, kiparisais ir fontanu viduryje. Vasaromis ne tik valgomą kiemo arkų pastogėje, bet čia daromos ir parodos ir rengiami koncertai. Instrumentų, kamerinio orkestro ar dainininko balso garsas, užklydęs tarp kiemo arkų ir kiparisų, teikia, sakyti, renesansinį skambesį visai aplinkai. Akademijoje yra kelios paskaitų salės, meno galerijos parodomis, foyer, fototeka, pramogų kambarys,

(Nukelta 2 psl.)

Kertinė Parastė

Laisvė, kaip krikščioniškoji vertybė

Mes, krikščionys, retai pasvarstome savo krikščioniškąją malonę laisvės požiūriu. Dažniausiai i mūsų išganyką žiūrime kaip į ištatymą, kaip į pareigą, kartais dar kaip į uždavinį, kuris mums yra Dievo duotas, bet vargiai ar mes kada pasvarstome ją kaip laisvę. Šiuo atžvilgiu vertingą pavyzdį mums duoda Senojo Testamento žmogus, kuris Dievo malonę vaizdavo pirmiausia kaip išlaisvinimą iš vergijos: ar tai Egipto vergijos, ar vėliau iš Babilonijos vergijos, ar bet kurios grasinančios kitataučių vergijos. Ir mums šiandien reikėtų mokytis suprasti tikėjimą, kaip išlaisvinimą. Kai šiandien mūsų tėvynė yra valdžioje labai pavergiančios sistemos, kur žmogui yra paneigiamos pagrindinės laisvės, ir kai rūpinamės jo išlaisvinimu, yra labai gera proga atstatyti mūsų tikėjimo sampratę jo sąryšį su žmogaus išlaisvinimu.

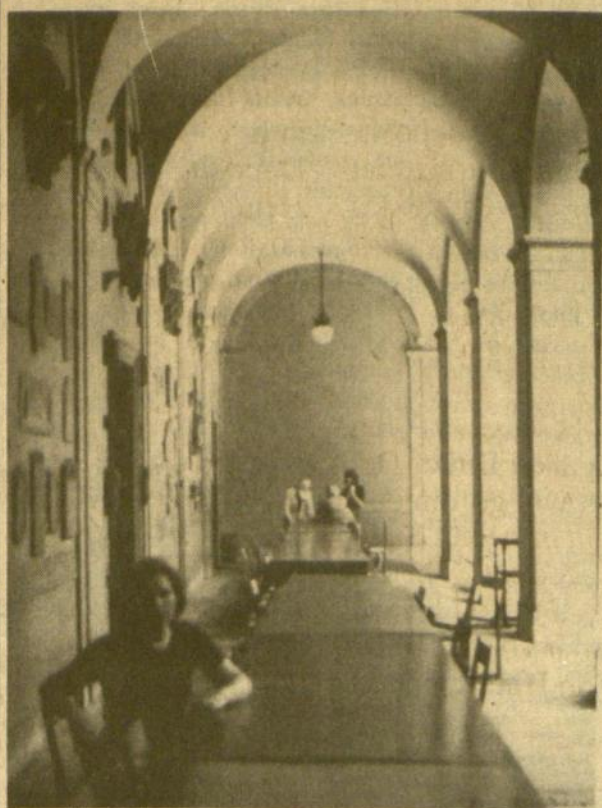
Mes, krikščionys, retai pasvarstome savo krikščioniškąją malonę laisvės požiūriu. Dažniausiai i mūsų išganyką žiūrime kaip į ištatymą, kaip į pareigą, kartais dar kaip į uždavinį, kuris mums yra Dievo duotas, bet vargiai ar mes kada pasvarstome ją kaip laisvę. Šiuo atžvilgiu vertingą pavyzdį mums duoda Senojo Testamento žmogus, kuris Dievo malonę vaizdavo pirmiausia kaip išlaisvinimą iš vergijos: ar tai Egipto vergijos, ar vėliau iš Babilonijos vergijos, ar bet kurios grasinančios kitataučių vergijos. Ir mums šiandien reikėtų mokytis suprasti tikėjimą, kaip išlaisvinimą. Kai šiandien mūsų tėvynė yra valdžioje labai pavergiančios sistemos, kur žmogui yra paneigiamos pagrindinės laisvės, ir kai rūpinamės jo išlaisvinimu, yra labai gera proga atstatyti mūsų tikėjimo sampratę jo sąryšį su žmogaus išlaisvinimu.

Kodėl šis sąryšis mūsų buvo prarastas? Tai įvyko iš dalies dėl teisėtos priežasties, nes mes i tikėjimą žiūrime kaip svarbią ir net būtiną pareigą kiekvienam žmogui. Dėl to Bažnyčia ne kartą savo malonę piršo kaip privalomą dovana visiems geros valios žmonėms. Tačiau šalia to turime nepamiršti, kad ši Dievo duota ir Bažnyčios atstovaujama dovana nėra gaunama kitaip, kaip laisvo apsisprendimo keliu. Padaryta nelaisva, ji nustoja savo laiminančios ir pašvenčiančios galios.

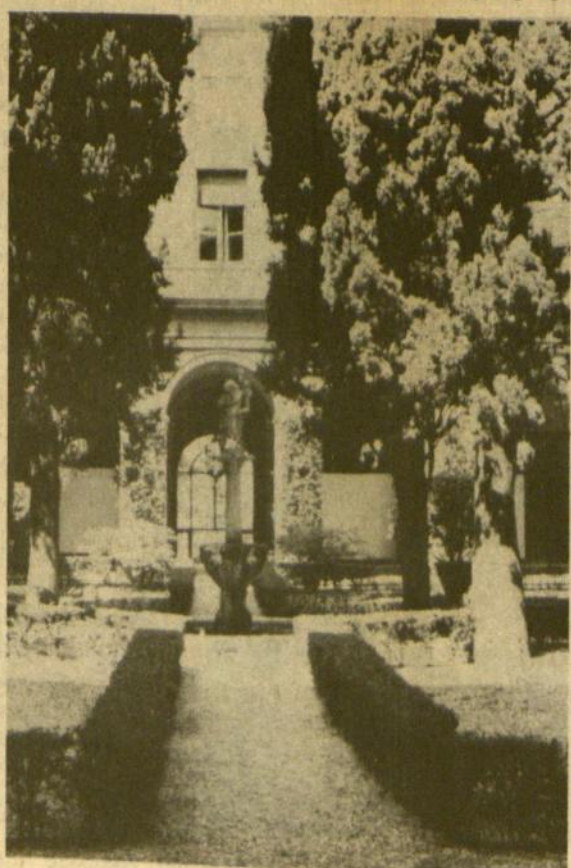
I laisvės sritį turėtume pažvelgti platesniu požiūriu. Mes esame įpratę i laisvę žiūrėti dažniausiai kaip i ydą, kaip i savivaliavimą, kaip i nepaisymą artimo, kaip i neklusumą Dievo ir žmonių įstatymų. Iš tikrųjų, tai yra labai šališkas ir tik siauras laisvės supratimas. Kiekvienas žmogus yra Dievo sukurtas laisvu. Kūdikis, išsilaisvindamas iš motinos, pasidaro savo teisės subjek-

visuomeniniai žmonių santykiai, bet be laisvės ir meilės išnyksta iš šeimų santykių. Negana to, be laisvės ir religinis gyvenimas yra neįmanomas. Visa tai skatina mus labiau susidomėti laisve kaip krikščioniška vertybe.

V. Bgd.

Amerikos Akademijos Romoje kiemo arkados dalis. Sienose yra įmūrytos romėnų architektūros liekanos, rastos statant akademiją.

Amerikos Akademijos Romoje kiemo detalė

Religijos ir tautos dialektika

(Tęsinys iš praėjusio šetad.)

6. Tautos krikšto problema

Itampa tarp religinės visuotinės ir tautinės aprėžtybės dar neišsima visos čia mūsų svarstomos dialektikos. Tauta aprėžia Krikščionybės visuotinumą kaip tik todėl, kad ji yra nepakartojama individualybė: ji priima Krikščionybę pagal savo pačios pobūdį. Ir juo labiau tauta kaip individualybė įsiglaudžia į Krikščionybę, juo giliau ji šiąją įtaigauja. Iš to kyla nauja priešingybė, kurią, autoriaus pažiūra, geriausiai atskleidžia vad. "tautos krikštas".

"Tautos krikštas" yra gili, tačiau mažai svartyta problema. Tiesa, apie jį gana daug esame kalbėję istoriškai, ypač mūsų tautos atžvilgiu, bet beveik nieko nesame apie jį tarę filosofškai religijos ir tautos santykių atžvilgiu. Iš tikrųjų, ką gi reiškia, kad tauta "pasikrikštija" arba priima Krikščionybę? Tai klausimas, kurio nežinota pirmąsiais trimis šimtmečiais, kuris tačiau visu svarumu iškilio tada, kai Krikščionybė tapo valstybine Romos imperijos religija ir pradėjo žygiuoti į barbarų tautas. Pirmųjų amžių krikščionims buvo žinomas tik individualus atsivertimas. Nors apaštalai, pasak Naujojo Testamento, ir buvo sutarę, kad Povilas su Barnaba eis "pas pagonis", o kiti — "pas žydus" (Gal. 2,9), vis dėlto šis pasidalinimas lietė tik erdvę, o ne tautą kaip visumą. Ir vieni, ir kiti galėjo nešti anuo metu Kristaus Naujieną tik atskiram žmogui — tiek žydai, tiek pagoniai. "Tautos krikšto" tada nežinota.

Individualus gi krikštas prasidėjo katechumenatu, kuris buvo žymiai daugiau, negu tik pasirušijimas Krikšto liturgijai. Katechumenatas buvo vispusiškai pastanga į ugdyti žmogų į krikščioniškąją dvasią. Jis trukdavo trejus metus, apimdamas tikėjimo tiesų pažinimą, galeistųjų darbų vykdymą, asmeninę askezę (pvz. malda ir pasninkas) ir net profesijos pakeitimą, jei šis nesiderino su Evangelijos nuostatais. "Katechumenatas, pastebi A. Stenzelis, buvo ištisa, drausmingai vykdoma ir reiklų auklėjimo sistema". (17) Pirmųjų trijų šimtmečių eigoje reikėjo prašyti tapti krikščionimi; reikėjo savo gyvenimu įrodyti, kad esi vertas krikšto.

Visa betgi pakito, kai ketvirtąjį šimtmečio pabaigoje stambeldžių masės siūbtelejo į Bažnyčią. Imperatoriui Theodosijui pakėlus Krikščionybę į valstybinės religijos rangą (380 m.), uždraudus žmonėms nuo jos atkristi (381 m.) ir galop uždarius pagoniškas šventyklas (391 m.), stambeldybė nuėjo į pogrindį, kuriame tris šimtmečius buvo buvusi Krikščionybė. Viešasis gyvenimas vis labiau krikščionėjo, kadangi valdovai jau buvo krikščionys. Tuo būdu ir Bažnyčios narių skaičius pradėjo augti masiškai.

Krikščionybė tapo nebe persekiojama, bet globojama religija. O kur pasirodė globa, ten veržiasi ir minia. Tačiau judyti minios iš krikščioniškąją dvasią neįmanoma. Masinis katechumenatas yra negalimybė. Tuo būdu Krikščionybė atsidūrė prieš skaudžią dvilypę: arba virsti tik atskiruolių bei mažų grupių religija, arba atsisakyti katechumenato. Pats istorijos vyksmas ją nuvedė antruoju keliu. Katechumenatas ėmė nykti ir galop pamažu visiškai išnyko. Jį pakeitė "tautos krikštas", vadinasi, oficialus valdovų pasikrikštijimas, patraukdavęs paskui save ir valdomuosius. Valdovų krikšto motyvai čia mums nesvarbūs (dažniausiai jie būdavo politinio pobūdžio). Mums čia tik svarbu suvokti, kas įvyksta "tautos krikšto" metu tiek pačioje tautoje, tiek Krikščionybėje. Kas gi yra ta krikštą priėmusioji tauta?

Visų pirma tai krikščionys be katechumenato, vadinasi, be asmeninio pasirušijimo ir apsisprendimo. Jų įjungimas į Bažnyčią vyksta ne vidiniu asmens pasikeitimu (metanoia), o viršiniu valstybės pakeiti-

ANTANAS MACEINA

mu, dažnai net įsakytu, kaip tai yra buvę su mūsų tautos krikštu. Z. Ivinskis šitaip aprašo jo priėmimą: "Pavaldiniams pradžioje labiau reikė ne tiek naujojo mokslo turinys, kiek didžiojo kunigaikščio autoritetas, įsakas mesti senus tikėjimus ir prietarus. Savo valdovui paklusę bajorai turėjo priimti tokį pat tikėjimą, kokį jis naujai pradėjo išpažinti... Norį gyventi vienybėje su valdovu, turėjo klausyti jo žodžio". (18) Šiuo atžvilgiu mūsų tauta anaipol nebuvo kokia istorinė išimtis. Jos kelias į krikštą buvo įprastinis Krikščionybės kelias per Europos žemyną.

Nūn, stingant asmeninio pasirušijimo krikščioniškajam tikėjimui ir einant į Bažnyčią visat tautai, į žygiuoja į ją ir senoji religija sava siela. Tai kas, kad "Jogailos įsakymu", kaip rašo Z. Ivinskis, buvo "sunaikinti aukų židiniai", liepta "iškirsi šventais laikomus medžius ir giraites, išmušti namuose gerbiamus žačius". (19) Pati stambeldystės dvasia tuo nebuvo nė kiek sunaikinta. Ir ne tik Lietuvoje. Ji nebuvo sunaikinta nė vienoje tautoje, kuri buvo pakrikštyta, pasikrikštijus jos valdovui. "Tautos krikštas" įjungia tautą į naująją religiją senąja jos sankloda. Naujos sanklodos krikštas neduoda ir negali duoti. Krikščionybė yra priversta šią senąją sanklodą ne tik pakeisti, bet prie jos taikytis ir ją save net įimti. Sakysime: daug dalykų, kurie vokiškai kalbančiojoje Vakarų Europoje šandien atrodo esą katalikiški papročiai, iš tikrųjų yra germaniški stambeldiškoji tikėjimo likučiai. Savo knygoje "Tėviškos teologija" (1965) R. Lange išskaičiuoja jų ištisą albę: laukų šventinimas prieš Kristaus dangun žengimą, žolių šventinimas Marijos dangun ėmimo dieną (rugs. 15 d.), kryžiaus garbinimas Didįjį Penktadienį, ugnies šventinimas Didįjį Šeštadienį, žvakių procesija Marijos įvedybą šventėje (vas. 2 d.) ir daugybė kitų. (20) Šiats senoji tikėjimo likučiais germaniškoji Krikščionybė ir skiriasi nuo romaniosios ir slaviosios Krikščionybės, kurios savo ruožtu yra apsprestos taip pat savos stambeldybės likučiu. Gal tik Lietuvoje Krikščionybė nevirto tikra prasme lietuviška todėl, kad, pirma, mus užgožė slaviškieji (lenkiškieji ir gudaiškieji - ukrainiškieji) papročiai ir kad, antra, mūsų stambeldystė nebuvo tiek stipriai susiklosčiusi iš viršaus, kaip kitos europinės religijos.

Grynos Krikščionybės niekur nėra. Visur Kristaus religija yra sutautinta, kaip ir jis pats savo įsikūnijimu buvo susitautinęs. R. Herneggeris teisingai įspėja mus nemanyti, kad pagoniškoji tautos sankloda buvęja šalia ortodoksinių Krikščionybės. Priešingai, "pagoniškas tikinčiųjų religingumas

apsprendžia kultą bei maldingumo lytis ir tuo būdu pasidaro Bažnyčioje pastovus". (21) Lietuvoje, kaip rašo Z. Ivinskis, Vilniaus katedros "didysis altorius buvęs pastatytas ten, kur seniau buvusi kūrena šventoji ugnis". (22) Tai simbolis, kad naujoji religija nugalėjo senąją. Antra vertus, "Lietuvoje, kaip toliau sako Ivinskis, bažnyčioms būdavo parenkamos pagonių lankytos ir jų gerbtos alkietės ir alkalakniai" (t.p.). Tai simbolis, kad senoji religija įtaigauja naująją. Tauta priima naująjį Dievą, tačiau tik taip ir ten, kaip ir kur ji buvo garbinusi senąjį. Krikščionybė neturi kito kelio į tautą, kaip tik per pačią tautą. Visa tai, be abejojimo, temdo Krikščionybės esmę, kaip žmogiškasis Kristaus gyvenimas Nazarete temdė jo dievybę. Tačiau Bažnyčios istorija yra tokia pat didžiulė kenozė, kaip ir Kristaus įsikūnijimas. "Tautos krikštas" yra šios istorinės kenozės apčiuopiamiausia išraiška.

"Tautos krikšto" akivaizdoje Bažnyčiai kyla naujas uždavinys: individualinį katechumenatą paversti istoriniu katechumenatu. Tai reiškia: judyti tautą kaip visumą į krikščioniškąją dvasią. Tai tikroji bažnytinė veikla tautoje, priėmus šią krikštą: tautos istorija virsta katechumenatu, trunkančiu kartais šimtmečius, kaip tai atsitiko ir mūsų tautos istorijoje, kai pirmoji lietuviškoji religinė knyga (1547 m.) pasirodė, tik praėjus 160 metų po oficialaus Lietuvos krikšto (1837 m.). Bažnyčios uolumas vykdyti Kristaus pašaukimą, padarant visas tautas jo mokiniais, atskleidžia kaip tik šio istorinio katechumenato metu. Nes tautą pakrikštyti lengva, užtat sunku padaryti ją krikščionišką.

7. Religija kaip kultūros nešėja

"Tautos krikštas" keičia ne tik religiją; jis keičia ir tautą, kartais tautą net labiau, negu religiją. Tai atsitinka todėl, kad, kaip minėjome, grynos religijos arba grynos santykio su Dievu niekur nėra ir žemėje nėra būti negali, išskyrus neprieinamus mistinius atskirų asmenų polėjus. Visur šis santykis yra apsisplikęs kultūriniu pavidalu, kuris kiekvienai tautai yra savitas, todėl kiekvienai tautai yra kitoks. Ir štai, kaip tik čia ir išeina alkštėn Krikščionybės priešingybė tautai šiosios krikščioninio metu. Niekad nebūdinga "gryna Krikščionybė", krikščioniškoji religija ateina į stambeldiškąją tautą visada svetimos kultūros pavidalu. Priimti tautai krikštą reiškia atsiverti svetimos kultūros įtakoms. Gali šis atsivertimas būti didžiai vaisingas: lotyniškas Krikščionybės pavidalas buvo nuostabiai sėkmingas germaniškos ir keltiškos, graikiškas pavidalas — slavioskos tautos. Bet šis atsivertimas gali būti ir didžiai pavojingas — net ligi grėsmės netekti tautinės individualybės.

Mūsų tautos istorijoje šią palal-

Rozalimo bažnyčia Panevėžio apskr. 1978 m. (iš Br. Kvickio archyvo)

mą ir šią grėsmę esame patyrę visu ryškumu. Krikščioniškųjų tautų apsupty, Lietuva negalėjo likti stambeldiškoji sala. Bet priimti krikštą jai reikė patekti įtakon arba vokiškos kultūros, einančios iš Livonijos ir Vokiečių ordenų; arba bizantiškosios kultūros, sklindančios iš Rytų Bažnyčios; arba lenkiškosios kultūros, anuo metu jau pralenkusios lietuviškąją. (23) Politiniai santykiai taip susiklostė, kad mes priėmėme krikštą iš lenkų. Tai įjungė mus į Vakarų Europos bendruomenę, sykiu betgi tai sužalojo tautinę mūsų individualybę taip giliai, jog tautinis atsparumas mums ir šandien tebėra pats didžiausias rūpestis. Krikščioniškųjų mūsų amžių eiga ligi pat 20-jo šimtmečio pradžios buvo ne tiek kova už krikščioniškosios dvasios plitimą, kiek už tai, ar išliksime kaip lietuviai. Niekur, išskyrus Ainielou, Krikščionybės plitimas nėra esąs tokiu tautai pavojingu klysteliu, kaip Lietuvoje. Lenkijos Krikščionybė pasirodė esanti ne tik tautinė kultūrinio savo pavidalu, bet ir nacionalistinė sava dvasia. Nešti kitai tautai Krikščionybę lenkų krikščionims reikė sulenkinti krikščionis žmones.

Istoriosofiskai žiūrint, čia vargu ar yra kas nors dėl to kaltas. Nes visur ten, kur ateina nauja religija, ateina sykiu ir nauja kultūra. Ir jei ši kultūra yra nešama stiprios tautinės samonės, ji įtaigauja ne tik žemesniąją kultūrą, bet ir silpnesnę tautinę samonę. Nutautinimas tuo-

met yra visiškai savaimingas vyksmas. Taip yra buvę, Krikščionybėi sklindant, visur ir visados. Taip yra buvę ir Lietuvoje. Skirtumas tik tas, kad daugiur Krikščionybė, nešdama svetimą kultūrą, susidūrė su išsivysčiusia sava kultūra ir sava tautine samone. Todėl susvetimėjimo pavojus čia buvo nedidelis ar jo net ir visai nebuvo.

Antra vertus, aukšta kultūra ir stipri tautinė samonė virsta kliūtimi pačiai Krikščionybei. Argi ne būdinga, kad Krikščionybė, sklisdama pasauli, pajėgė giliai ir ryškiai įsivertinti tik ten, kur ji susidūrė su kultūriškai daugiau ar mažiau barbariškais tautomis, vadinasi, kur atsineštas krikščioniškasis kultūros pavidalas buvo aukštesnis už rastą stambeldiškąjį pavidalą. Ten gi, kur Krikščionybė rado jau subrendusią stambeldiškąją kultūrą, pvz. Kinijoje ar Indijoje, ji atsimešė į ją tarsi į kokią sieną, kurios ji nepajėgė pergalėti ligi pat mūsų dienų. Užtat ne vienas šandien ir abejoja, ar, sakysime, Japonija kaip aukštos kultūros kraštas galėtų kada nors tapti krikščioniškas. Nes aukštos kultūros žmogui "tapti krikščionimi, pastebi J. Daniélou, atrodė tapti neištikimam savai tautinei kultūrai". (24) Kol tad Krikščionybė nesugebės kilti iš kultūringos tautos vidaus, kaip tai ji sugebėjo Izraelyje, o ypač Graikijoje, tol apie Tolimųjų Rytų krikščioninimą vargu ar bus galima kalbėti. Atbudusi ir vis labiau atbudanti istorinė ir tautinė anų kraštų samonė išdidžiai žvelgia į savą praeitį ir todėl nesutinka savo santykio su Dievu įvilkti į vakarietiškosios kultūros drabužį.

Tuo galima atsakyti į J. Daniélou klausimą, kodėl mūsų misijos yra tokios nesėkmingos. Jis rašo, esą "apaštalai kalbėjo dvasios jėga, ir jų žodžiai turėjo nuostabios galios atversti širdis"; tačiau čia pat Daniélou klausia, "kodėl gi mūsų žodžiai širdžių neatverčia?" Jam atrodo, kad šandien mes, nors ir turėdami daugybę įrodymų tikėjimui paremti, "turime per mažą paties tikėjimo". (25) Kitaip tariant, mūsų menko sėkmingumo yra įjėkoma subjektyviname misininkų tikėjimo silpnume. Kai kurtais atvejais tai gali būti ir tiesa. Iš esmės tačiau šis nesėkmė glūdi ne misininkų, o aukštos kultūros žmogaus kritinėje samonėje. Nebūtų galima prikišti šv. Povilui, esą jis buvęs menko tikėjimo ir nekalbėjęs "dvasios jėga". O vis dėlto Atėnų areopago narių jis neatvertė ir

jų neįtikino, kad Jėzus yra prisikėlęs ir ateis teistų pasaulio (plg. Apd 17,30-32). Tokių gi areopagų šandien pilna ne tik Europoje, bet ypač Indijoje, Kinijoje ir Japonijoje — visur, kur tik kultūra yra pasiekusi "minties kultūros" lygio. Tik barbariškas tautas galima krikščionis masiškai.

Užtat religija čia ir nuslysta į barbarišką lygį. Aukštos kultūros akivaizdoje Krikščionybė atsiduria prieš labai sunkų uždavinį. Bet jėgu ji yra priimama, tai ir jos lygis čia esti labai aukštas. Tai rodo atskiri Indijos, Kinijos ar Japonijos krikščionys.

8. Tautybės virtimas mesianizmu

Pakrypus religijos - tautos dialektikai tautos pusėn, neretai pasitaiko, kad religija tiek sauga su tauta, jog tautos siekliai virsta religiniais siekliais. Tokiu atveju kalbame apie mesianizmą kaip iškreiptą Evangelijos skelbimo būdą. Nes Krikščionybė pažįsta ir pripažįsta tik vieną vienintelę mesianinę tautą, būtent Izraelį ligi Kristaus atėjimo. Kristui gimus, Izraelio tautos religinis pašaukimas baigėsi. Ji dabar yra perėmusi Bažnyčią. Vis dėlto ne viena tauta ar kultūra pradeda kartais laikyti save ypatingai pašaukta nešti Kristaus Naujieną kitoms tautoms ir net gelbėti visą pasaulį. Šiame įsitikinime slypi mintis, esą dieviškoji Izraelio misija nėra pasibaigusi, o tik perkelta kitur: į Romą, į Konstantinopolį, į Maskvą, į Varšuvą ar Krokuvą. Jei paliksime nuošaliai Bizantijos kaip II-sios Romos idėją, tai mūsų laikais bus išryškėję du mesianizmo tipai: rusiškasis ir lenkiškasis.

Rusiškasis mesianizmas yra susiklostęs Maskvos kaip III-sios Rusios idėja. Dvi Romos esančios tikrąjį Kristaus mokslą iškreipusios: pirmoji Roma (Italijoje) dėl neraugintos duonos vartojimo Mišiose ir dėl šv. Dvasios kildinimo "ir iš Sūnaus (Filioque)", antroji Roma (Konstantinopolis) dėl susijungimo su pirmąja Florencijoje 1439 metais. Tikrasis tad tikėjimas esąs likęs tik rusiškojoje ortodoksijoje, kurios erdvė yra Rusijos valstybė: šiosios plėtimasis reiškias ir tikrojo tikėjimo plėtimą. Rusija esanti pašaukta savuoju "rusiškoju Kristumi" (F. Dostojevskis) gelbėti Vakarus ir tuo būdu nešti šviesą į visą pasaulį. Ši idėja yra rusenusi jau ir Kievo Rusijoje beveik nuo jos krikšto (988 m.); (26) ją aiškiai formulavo vienuolis Filofejus (Philofeius) savo laiškuose (ca 1510-30) Maskvos didž. kunigaikščiai Vasilijui III-jam ir Rusijos carui Ivanui IV-jam; jai atstovavo daugelis senosios Rusijos istorikų ir filosofų — net ir emigracijoje (pvz. G. Trubeckoj, A. Kartashev ir k.). Rusijos vaidmuo išganymo istorijoje yra čia siejamas su rusiškojo žmogaus prigimtu krikščioniškumu — anima naturaliter christiana —, kuris visados gali gale nuodėmėi atsispirias ir todėl Kristaus pusėje liekas. Suorganizuotas valstybės pavidalu, šis krikščioniškumas būsiąs istorijoje pajėgus perskverbtį pasaulį krikščioniškąją dvasią. Rusų tauta esanti "tauta - dievanešė" ir "visa Rusija buvojanti tik tam, kad tarnautų Kristui" (F. Dostojevskis). Be abejo, virtus ateizmui valstybinė naujosios Rusijos pasaulėžiūra, rusiškasis išganymo vaidmuo atrodė tik kaip įdomi istoriosofinė teorija, apvaisinusi ne vieną mintį, tačiau nebetekusi praktinės reikšmės.

Lenkų gi mesianizmas tebėra gyvas ir šandien — net labiau negu anksčiau. Jis įsižiėbė po nepavykusio 1831 metų sukilimo ir buvo skelbiamas ypač išeivų poetų — A. Mickevičiaus, Z. Krasinskio ir J. Slovackio. Didelės įtakos lenkiškai mesianizmo idėjai yra turėjęs A. Tovianskis (1799-1878). Atvykęs 1841 metais Paryžium, jis palenkė savam mokslui A. Mickevičią — gal kaip tik todėl, kad šis jau ir anksčiau (III-joje "Vėlinių" dalyje) buvo vaizdavęs Lenkiją kaip tautų mesiją, kuris savo kančiomis atgaikvoja už pasaulio nuodėmes ir tuo ji gelbsti (plg. kun. Petro regėjimą "Vėlinėse"). Šią idėją pratęsė bei išvystė savo veikla-

Amerikos akademija Romoje laukia lietuvių

(Atkelta iš 1 psl.)

skaityklos, baras ir didžiulis valgomasis kambarys su renesansiniu židiniu. Čia ypač vakarais, kai dienos darbai baigti, prie žvakų šviesos ir šalia patiekalų, nemokamai besipilant baltam ar raudonam itališkam vynui — mezgasi įdomiausi pokalbiai. Ir, tik įsikalbėjus, paaiškėja, kad besikalbančių balsai yra iš Harvardo, Ann Arbor, MIT, Kalifornijos, Heidelbergo, Žiuricho ar Chicago.

Nėra žinių, kiek iš lietuvių akademinio jaunimo yra buvę stipendininkais Romos Akademijoje. Mano ten buvimas atvejais, paskutiniųjų 15 metų laikotarpyje, teko sutikti tik vieną Blazį (turbūt Blažys), senosios emigracijos lietuvių iš Shenandoah, Pa. kuris ruošė muzikos istorijos daktaratą 1964 — 65 metais. Kitas pabaltiečių stipendininkų buvo latvis dailininkas Annus, to paties vardo garsaus latvių dailininko sūnus, ir vienas estų dailininkas Hardu Keek. Galima spėti, kad jų galėjo būti ir daugiau. Bet galima lygiai drąsiai teigti, kad ši galimybė mūsų jaunimo ir apamai akademikų lieka neišnaudota.

lais Z. Krasinskis ("Irydion" 1835; "Priešaušris" 1843) ir J. Slovackis ("Anhelli" 1837 ir ypač "Dvasia Karalius" 1847). Lenkų mesianizmas B. Chlebovskis aptaria kaip didžiulį troškimą "realizuoti Dievo žodį savyje ir žmonijoje ir tuo būdu, moraliskai atgimstant, išvaduoti Lenkiją (p. 215)... Nugalėta fizičių jėgų persvara, lenkų tėvynė pakilo nežlugusi ir savo pasiaukojimo kančia bei grožiu ji augo dvasiškai vadovauti žmonijai" (27). J. Slovackio klausimas, kreipiamas į Lenkiją, "argi aš negalėčiau tapti išganytoju?" (cit. B. Chlebovskis, p. 199) yra likęs visad dabartinis lenkų samonėje: Lenkija vykdyti savo tautinį pašaukimą religiniu būdu.

Krokuvos kardinolo K. Woitylos netikėtas išrinkimas popiežiumi įžiebė šią samonę iš naujo ir rado atgarsio net oficialiuose lenkų bažnyčios sluoksniuose. Šiuo atžvilgiu yra labai būdingi lenkų episkopato žodžiai, parašyti bendrame ganytojškame laiške, kuris šių metų sausio 28 d. buvo perskaitytas visoje Lenkijos bažnyčioje. Štai anai laiško žodžiai, mūsų dvasiai skambantys tikrai neįprastai:

"Ar žmonijos šūkniuose, išrinkus lenką popiežiumi, ir viso pasaulio džiaugsmu, reiškiamame popiežiu iš Lenkijos, kurį krypta akys, pilnos pasitikėjimo, — ar čia negirdime aidą popiežiaus Inocento XI žodžių: "Sūnau, gelbėk krikščioniją? Mums atrodo, kad girdime visą žmonių šeimą, tariant mūsų Broliai Petro sote: 'Gelbėk krikščioniją, gelbėk žmonijos tikėjimą! Dievą, gelbėk pasaulio taiką, gelbėk žmogiškąją kultūrą, įkvėpk mums naujo tikėjimo, atverk langus į pasaulį, išties rankas žmonėms, paduok mums ranką ir būk brolis bėtevas! Tuo būdu regime, kaip pildosi pranašiški poeto Julijaus Slovackio žodžiai: "Suiručių viduje Dievas suskambins milžinišku varpu: tai popiežiaus slavas žengia į sostą. Yra reikalinga galybė, kuri apreiškų pasauliui Išganytoją: ir štai, ateina popiežius slavas, tautų brolis". (28)

Šie Lenkijos episkopato žodžiai mums stebina ir sykiu gąsdina. Nes juose teltėsi dabarties lūkesčiai — stiprinti tikėjimą, gelbėti taiką, artėti prie žmonių — susipina su rožmantinėmis svajonėmis, turinėtomis, eschatologinio pobūdžio ir todėl galimomis įvykdyti vieno tik Dievo galybe. Regint gi šią galybę popiežiaus lenkiškume, religinis džiaugsmas virsta tautiniu triumfu, kuris

(Nukelta į 3 pusl.)

Palevenės bažnyčia, Kupiškio valsč., Panevėžio apskr., 1978 m.

(iš Br. Kvickio archyvo)

(Atkelta iš 2 psl.).

užuot pasaulį patraukęs, gali jį tik atstumti ir savaime virsti lenkų lūkesčio priešingybe. Mesianizmo idėjoje religijos — tautos dialektika tampa tikru šurpuliu, kadangi religinis tautos entuziazmas pradeda eiti šunkeliais, užgoždamas sava tautybę kitų tautų savybes ir teises. Nepaminėjime, kad Lenkijoje religijai yra skriaudžiamai ne tik lietuviai, bet ir netoli pusės milijono ukrainiečių unitų, kurie ligi pat pastarųjų metų neturėjo nei savos hierarchijos, nei savų bažnyčių, nei savo kunigų prieaugliaus. Lotyniškoji lenkų hierarchija jais visiškai nesirūpino; priešingai, kur tik galėdama, slėgė ir jų padėję sunkino, nors jie yra tokie pat katalikai, kaip ir lenkai, tik ne lenkų tautybės ir ne lotyniškojo rito. Kalbėti tad apie moralinį lenkų tautos atgimimą ir tuo jos pasirodymą dvasiškai vadovauti žmonijai, tampant šiosios gelbėtoja, yra daugiau, negu nematyti tikrojo lenkų tautos religinio pobūdžio; tai reiškia būti tie slog aklam šio pobūdžio atžvilgiu.

9. Religijos virtimas priemone tautybei

Negalima betgi pražiūrėti ir antrosios pusės: religijos užgožėjimas tautybe prasiveržia ne tik triumfo, bet ir nelaimės metu. Tai mūsų atvejis. Nuolatinė grėsmė mūsų tautai yra jos nutautinimas ar nutautėjimas. Su juo kovoti yra pašaukta bei įpareigota mūsų tautinė sąmonė, kuri išvystyti yra pirmiausia lietuviškasis uždavinys. Bet štai, tikrovėje mes visą laiką kovai su mūsų silpnybe šaukiamės religijos ir net ant jos pečių krauname lietuvišką išlaikymo našta. Keturioliktojo šimtmečio pabaigoje lotyniškasis krikštas sulaukęs Lietuvos rusėjimą: "Statant pylimą prieš stačiatikybę, tuo pačiu vėliau buvo sulaukiamas rusėjimas". (29) Užtat tas pats lotyniškasis krikštas "atidavė vartus lenkų kultūrai" (t.p.), nemiažiau sužalojusiai mūsų lietuviškumą — kaip tik bažnytinėmis priemonėmis. Tas pat buvo ir vėlyv. M. Valančiaus laikais, kai rusinimo bangai sulaukyti buvo šaukiamasi ne tautinės sąmonės, o katalikybės. Tas pat yra ir dabar komunizmo kovoj su religija. Šia prasme yra ypač būdingas V. Vardžio teiginys: "Atsakyti katalikybės ir jos teisių Lietuvoje reiškia ne tik silpninti tikėjimą, bet taip pat pakirsti lietuvių tautos savitumą". (30) Bažnyčia esanti priežastis ne tik santykiui su Dievu, bet ir santykiui su tauta. Būti kataliku dabartinėje Lietuvoje reiškia būti lietuviu. Štai kodėl V. Vardys ir nurodo, kad "katalikybės ir tautiškumo konvergencija Lietuvoje tęsis ilgą, Maskvai per ilgą laiką" (t.p.). Niekur betgi krikščionybės visuotinumas nėra tiek aprašytas, kaip ten, kur religija padaroma priemone tautiškumui išlaikyti. Anksčiau prikašiojome lenkams jų tautybės suliejimą su religija: kas nėra lenkas, tas nėra katalikas. Dabar regime, kad elgiamės lyg ir priešingai: kas nėra katalikas, tas nėra lietuvis. Suliejimas tačiau lieka toks pat, ir jo pasekmės yra, taip pat tokios pačios.

Nuostabiausia betgi, kad religijos palenkimas tautybei vis labiau prasiveržia aiškėn ir mūsų tremtyje. Tremtis tautai yra praeikimas tik tada, kai tautinė tremtinių sąmonė yra likusi neužaugta. Stiprios bei gilios tautinės sąmonės tremtiniai nenutautėja, ypač tada, kai niekas jų nespaudžia ir nepersekioja. Jei tad šiandien mes bauginamės dingusių svetur kaip lietuviai, tai tik todėl, kad esame neužaugę kaip lietuviai. Betgi užuot savo lietuviškąją sąmonę ugdę kultūros priemonėmis, vis labiau imame šauktis religijos. Tautinės paraplijos turinčios teikti "nemenkos paramos tautinės sąmonės ugdymui emigracijoje". (31) Tautinių paraplijų aprūpinimas lietuviams kunigais sudaręs pagrindą, kuriuo mūsų hierarchija kreipiasi į jaunimą, kad šis rinktųsi kunigiškąjį pašaukimą. Religiniai mūsų ordinaai beveik išsiai yra atsidėję tautinei veiklai (laikraščiai, knygos, susirinkimai...). Ka-

Imbrado bažnyčia Zarasų apskr. 1979 m. (Iš Br. Kvickio archyvo)

talikiškųjų organizacijų svarbiausias principas dabar yra pasidavęs lietuviškumui. Tai pavyzdžiai, mums visiems gerai žinomi. Tačiau jų prasmė daugeliui neiški, kadangi atrodo esanti savaime suprantama. Iš tikro gi ji yra kaip tik atvirkštinė krikščionybės prasmė.

Religija yra tikslas savyje ir todėl aukščiausia vertybė. Ji niekad ir niekur negali būti pajungta kam nors ir tuo būdu paversta priemone. Kas tad skelbia bei vykdo krikščionybę kaip tautybės išlaikymo būdą, tas nesuvokia krikščionybės esmės. Dievas tampa žmogumi, ir krikščionybė įsikūnija tautinėje kultūroje žmogiškumui pašvesti, vadinasi, ji iš naujo su Dievu sujungti, o ne žemiškajam jo pavidalui saugoti bei išlaikyti. Krikščioniškasis pragmatizmas yra toks pat niekingas, kaip ir krikščioniškasis mesianizmas. Tiek tautos triumfas, tiek jos nelaimė jaukia sampratas bei pergyvenimus. Tokių tarpinių

metu vertybės dažnai susikeičia vietomis ir suardo visą dvasinę žmogiškumą. Atsiranda maišatis — tokia, rodos, savaime suprantama, jog net nedrąsu ją pavadinti maišatimi.

Religijos ir tautos dialektika todėl ir mėgina aštinti mūsų žvilgi į šias dvi žmogiškojo būvio pagrindines plotmes. Nes šios dialektikos nereginti, lengva prarasti saiką, vertinant religijos ir tautos santykį istorijos eigoje konkrečiu atveju. Lengva taip pat regėti nuopelną ten, kur turėtų būti regima iškraipa. Lengva girtis tuo, kuo turėtų būti gėdijamasi. Savo veikale "Katedra" (Vilnius 1978) J. Marcinkevičius sakydina katedrą stačiusi, bet jos nepastčiusi Lauryną Stucką:

".....Aš įleiskiau Idėjos savo katedrai. Maniau, Kad pagaliau ją suradau: Tėvynė! Bet argi jie Tėvynė — šitie žmonės? Na, žinoma, ir jie... visokių reikia.

Pagaliau Balio Sruogos „Kazimieras Sapiega“

Ne kartą esame stebėjęsi situacija, kad garsioji Kristijono Donelaičio poema, su kuria dabar pasaulyje didžiuojamės, buvo pirmą kartą atspausdinta, tik praėjus 38 metams nuo autoriaus mirties. Bet dar labiau reikia stebėtis, jog ir šiais laikais Balio Sruogos monumentalus scenos veikalas "Kazimieras Sapiega" pirmą kartą buvo suvaizdintas, irgi tik praslykus 38 metams nuo jo parašymo. Donelai-

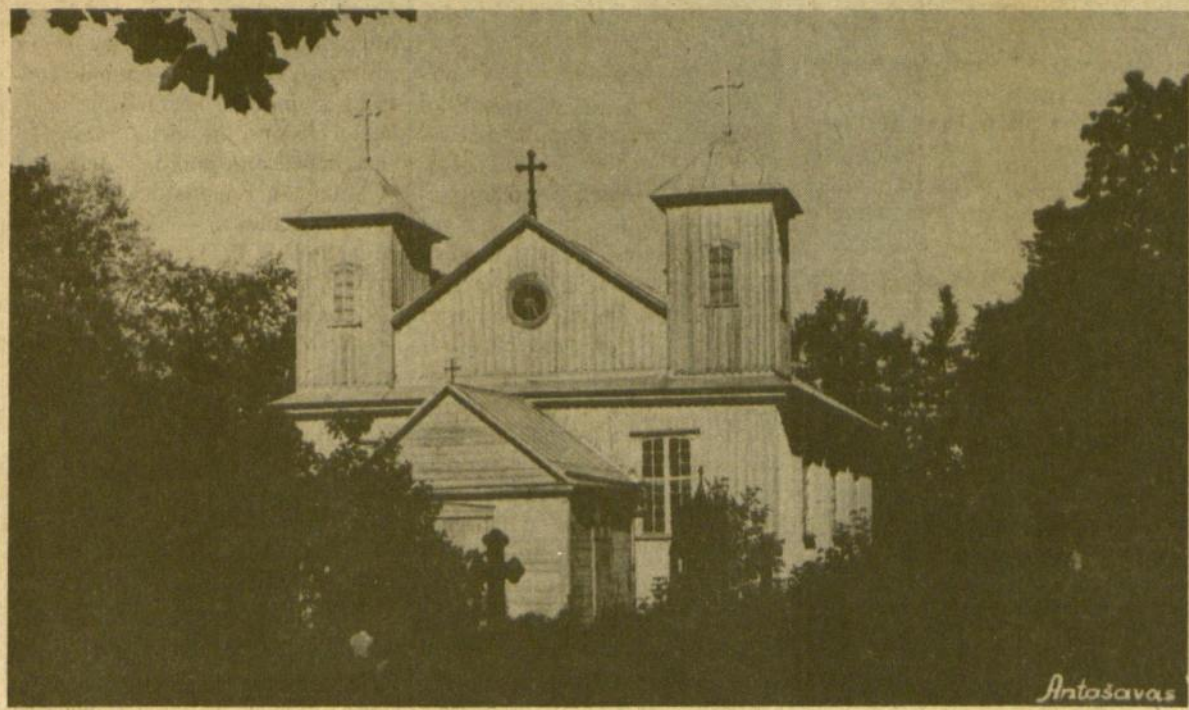
čio "Metų" vėlavimas gal dar gali būti ir pateisinamas: tada dar neturėjome gilaus šviesuomenės klodo, neturėjome savo leidyklų, savo periodikos, neturėjome tikrosios literatūros, neturėjome skaitytojų. Žodžiu, beveik nieko neturėjome. Bet kuo pateisinti Sruogos "Kazimiero Sapiegos" atvejį, kada tų visų išvardintų sąlygų jau netrūko. Nieko čia teisingai ir nereikia. Belieka tik baimintis kaltinimas ir akivaizdus pa-

Bet kurgi tie, kurie iškelt galėtų Ir Lietuvos, ir Katedros idėją? Iškelt, o nesupurvinti. Suprantat?" (p. 348).

Lietuva ir "Katedra" arba tauta ir religija — štai du prasmės, kuriems suprasti, ne purvinti, poetas ieško žmonių. Nes istorijoje ir šie simboliai, ir šios tikrovės yra buvę labai dažnai supurvinti. Tauta yra purvinusi religija, ir religija yra purvinusi tauta. Šių pradų dialektika yra nuožni. Užtat ir reikia žmonių, kurie suprastų jų priešingybę ir iš šios priešingybės kylančių jų santykių. "Yra tokių žmonių" (p. 349), sako poetas. Bet kur jie? Poetas jų neregė, tad leidžia "Katedros" statytojui klypti "po savo kryžiumi" (p. 350); klypti todėl, kad "Lietuvos" ir "Katedros" jungtį nešti yra nepaprastai sunku. Iškraipyti čia svarstytą dialektiką yra tiesiog antžmogiškas užmojis. Ir vis dėlto mes galime gyventi bei veikti tik aną mazgą atmezgę; atmezgę tuo, kad suvokiame, jog kiekviena jo virvelė užgoži kita, šiąją nustelbdama, iškreipdama ir net pražudydama. — Nurodyti į šį pavojų ir iš jo kylančias kasdienos sunkenybes ir buvo šios paskaitos uždavinys.

(Pabaiga) ISNAŠOS

17. Cit. Rudolf Hernegger, Macht ohne Auftrag. Die Entstehung der Staats- und Volkskirche, Freiburg/Br. 1963, p. 374.
18. Zenonas Ivinskis, Lietuvos istorija, Roma 1978, t. I, p. 291-92.
19. Zenonas Ivinskis, op. cit. p. 288.
20. Plg. Rudolf Lange, op. cit. p. 201-210.
21. Rudolf Hernegger, op. cit. p. 341.
22. Zenonas Ivinskis, op. cit. p. 290.
23. Plg. Zenonas Ivinskis, op. cit. p. 229, 287, 292.
24. Jean Daniélou, op. cit. p. 40.
25. Jean Daniélou, Vom Heil der Voelker, p. 114.
26. Plg. Kievo metropolito Ilariono panegiriką (ca 1050 m.) kunigalkščiu Vladimirui: Ludolf Mueller, Des Metropoliten Ilarion Lobred auf Vladimir den Heiligen, Wiesbaden 1962 (tekstas originalo kalba ir paaiškinimai).
27. Plg. Bronislavas Chlebovskis, Lenkų literatūra 1795-1905, Kaunas 1926, p. 215, 151.
28. Cit. La documentation catholique, 1979, nr. 4 (vas. 5 d.), p. 115.
29. Plg. Zenonas Ivinskis, op. cit. 291-92.
30. Plg. Vytautas Vardys, op. cit. p. 362-63.
31. Vaclovas Čižlauskas, Tautinės sąmonės ugdymas ir išlaikymas emigracijoje, "Aidai" 1950, nr. 10, p. 457.

Antašavos bažnyčia, Vabalninko vals., Biržų apskr., 1977 m. (Iš Br. Kvickio archyvo)

Vienas iš Alhambros kiemų (XIII-XIV amž.) Granadoj, Ispanijoje.

Europos kelionių eskizai

KAZYS BRADŪNAS

Bendrakeleivei dukrai Elenutei

PICCADILLIS*)

Kiek čia jaunimo! Piccadillis! Švilpia nematoma strėlė — Ir jie čia juokias, verkia, mylis, Kol greit nuvyšta kaip gėlė.

Palieka vien tik Piccadillis. Ir jin subėga jau kiti — Vėl jie čia juokias, verkia, mylis. Ir vėl kiti, ir vėl kiti...

*) Piccadilly Circus — Londono aikštė su amūro skulptūra, mėgiama jaunimo susitikimų bei pasimatymų vieta.

VAKARĖJANCIU RHEINU

Goethiška ir heiniška impresija

Plaukiam ir plaukiam. Kur? Neklauski. Upė plati, vanduo gilus. Ir vakaro viršinių aukse Tavo atodūsiai tylus

Pavirto į vėsos dvelkimą Nuo tolimų, nuo neapmatomų krantų — Ir lengvas virpulis jau ima Sruventi rankų baltumą.

TOLEDO

El Greco uždegė tavo Keista, fosforinė ugnia.

Gal jos versmų nė nežinau, O tik liepsnoji amžinai.

Ir ašen prikišu pirštus, Kur trykšta liepsnos pro kraštus —

Šalta ugnis, be pelemų — Ją nuogu delnu dalinu.

ALHAMBROJ

Gal šlamančio fontano lašas, Gal ašaros akių sutvistikę... Ir saulė tą lašelį nešas Padovanoti odaliskai,*)

Kad jį kaip auskarą nešiotų Alhambros rūmų vėsoje... Bet vaikšto po skliautu rasotu Tik tolimų žvilgių svaia.

*) Odaliskė — musulmonų haremo nesutuoktinės moters bendrinis vardas.

SENO ISPANO ŠNEKA MALAGOJ

Pradėjom katedrą prieš keturis šimtus, Tik baigt neleidom jau "mañana", Užtat jos oolškiaus nebaigtuos Ispanijos dvasią gyvena.

Sėsk ant Viduržemio krantų, Ir tegu valandos sruvena — Neį rūpesčiu, anei turtu Neapsisunkinkai — "mañana"...

PAMESTAS ZIEDAS

Nuo piršto žiedas tau nuslydo Į Malagos pajūrio smėlį — Žiedelio to jau neradai. Be džūlgesio ir be pavydo Minėsi jo akutės gintarėli, Ir atsišauks vardai, vardai, vardai...

CORDOBA

Paklydo laikas kolonadų girioj — Į dabartį vargiai ar beiseisi — Aplinkui šimtmečiai pabirę Lyg permoję, didžiuliai vaisiai.

Sustojo laikas, nejudą iš vietos, Ramiai užmigo, Cordoboj prigulęs, Ir šviečia sapnuose kaip švietęs Nedylantis dešios mėnulius.

politrukus lengvai galvos nelenkė.

Apie Sruogos šio veikalo pastatymą buvo ne kartą galvota ir išseivijos teatralų. Deja, turbūt jis buvo per didelis, trūkstant čia ir profesionalaus vaidintojų kolektyvo ir daug kitų dalykų, be kurių grandioziniai pastatymai nepasidaro. Lietuvoje šiuo atžvilgiu nieko netrūko. Bet netrūko ir okupacinių kliūčių, kad tik Kazimieras Sapiega neužliptų į sceną.

Tačiau šių metų rudenį Akademiniame dramos teatre, Vilniuje, jau įvyko Balio Sruogos "Kazimiero Sapiegos" premjera, ir veikalo spektakliai perpildyti publikos. Vietinė spauda palankiai pastatymą vertina, nemažai kreditų skiria režisieriui H. Venčevičiui ir visam aktorių kolektyvui. Tai ilgų pastangų ir daug-

lio kliūčių nugalėjimo kūrybinis ir prasmingas rezultatas. Tėnykščiuose simpoziumuose ir recenzijose dar pabrėžiama, kad kiekvienas spektaklis vis gerėja, pasitaikę kluptelėjimai taisomi, žiūrovų spektakliai priimami entuziastingai.

Justinas Marcinkevičius (pats aktorius ir dramaturgas) apie Balio Sruogos "Kazimiero Sapiegos" pastatymą "Literatūroj ir mene" lapkričio 10 d., be kita ko, sako: — "Aš labai myliu teatrą, tik nemoku apie jį šnekėti, nagrinėti aktorių vaidmenų. Bet šiame spektaklyje svarbiausia ir labiausiai jaudina visuma, ta dvasia, mintis, kuri pulsuoja scenoje. Čia randu daug nūdienos, aktualumo. Tai ne kostiuminis spektaklis, nors dailininkės sukurti kostiumai ir istoriškai teisingi, ir meniškai.

Yra lotyniška patarlė: habent sua fata libelli. Galime pasakyti, kad ne tik knygos, bet ir dramos turi savo likimą. Beveik 40 metų "Kazimieras Sapiega" laukė premjeros. Aš jau ne viena proga kartoju, kad mūsų teatro pareiga — įsisavinti Balio Sruogos d'amatūrinį palikimą. Kiekvienas jo veikalo pasirodymas scenoje — didelis lietuvių kultūros įvykis, skatinantis atvirmomis akimis pažvelgti į savo istoriją, žmonių likimus tos istorijos tėkmėje. Todėl ir norisi sveikinti mūsų Akademiją su "Kazimieru Sapiega", todėl ir norisi juo džiaugtis. (...) Net nedrįstu sakyti, kas šiame spektaklyje pagrindinis veikėjas. Visi personažai taip susiję vienas su kitu, visus juos veikia tas fermentas — Kazimieras Sapiega, kurso jų aistras ir verčia apsispręsti dėl pagrindinio klausimo — tautos likimo".

Žvilgsnis į naująją tapybą

DALIA KOLBAITĖ

Šių metų vasarą Chicagos Meno institutas surengė parodą, kuri savo mastu apėmė kelias kryptis, randamas šių dienų dailėje. Šis faktas dvejetainis pažymėtinas: pirmą, paroda nepateikė žiūrovui bendro vaizdo to, kas svarbu ir nauja šiandien taip pat palčiai išsišakojusioje dailėje; antra, ji atskleidė vaizdą kelių pakraipų, kurios visais atžvilgiais yra tiek užmoju, tiek atlikimu ryškiai radikalios. Nors spauda daugiausia apie parodą rašė neigiamai, svarbu žinoti, kad iš 15 dalyvavusių, dešimt buvo premijuoti (premių vertė — 10,000 dol.). Jie yra išstatę tiek JAV, tiek Europoje savo kūrinius ir yra gerai pažįstami meno žinovams. Juos visus riša kūriniai, padiktuoti aiškių sąvokų (concepts), bei atsisakymo „ką nors atvaizduoti“ (non — il-lunioistic art). Juos domina erdvė — fizinė ar vaizdinė — bei jos supratimas tapyboje ar labai jau rafinuose 3-jų dimensijų struktūrose. Jie taip pat pripažįsta „erdvę“ sąvokų žaisme (conceptual associations). Tik su viena išimtimi (dail. F. Stella), įsikišimas yra „puristinės“ ir supaprastintos vaizdinės išraiškos.

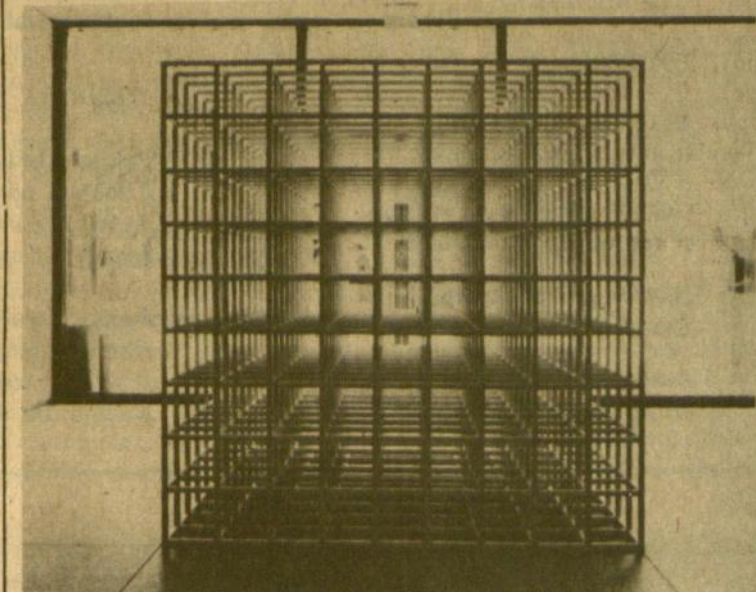
Parodos gilesnė reikšmė nušviečia kataloge pristatytos citatos — viena iš futuristų raštų, antra iš žinomo prancūzų rašytojo Robbe - Grillet pasisakymų. Pirmieji teigia, jog pramatą tapybą ir skulptūrą galą (G. Se-verini, 1913 m.). Šios meno formos, nors ir dalinai naujos, varžo kūrybinę laisvę ir savy turi jų pačių atėjį: muziejus, kolekcionierius, galerijas, visus, pasinerusius praity. Vieton to plastinė kūryba turi gyventi atvirame ore bei pritapti prie architektūrinių struktūrų. O Futurist Painting: Technical Manifesto 1910 m. teigia jog paveikslų „darymas“ ligi šiol buvo vaikiškai tradicionalus. Dailininkai mums rodo „daiktus“ ir žmones, prieš juos sustojusius. Nuo dabar žiūrovą pastatydinamas į kūrinių centrą. Futuristų darbai šiandien ne nauji, bet jų raštai skamba naujai.

Robbe - Grillet radikalai pasisako (1950-60 m. raštuose) už „naująją realizmą“. Nors jo mintys daugiausia tinka literatūrai, bet ir dailininkai daug ką pasisavino. Žmogus ligi šiol galvojo, kad jis kontroliuoja aplinką ir suteikia jai prasmę. Bet tai yra tik iliuzinis tikrovės supratimas. Pasaulio esmė lieka jo buvimu (presence). Patirtinė tikrovė jiems išsėmia visą būtį. Nebėra bet kokios metafizinės transcendencijos.

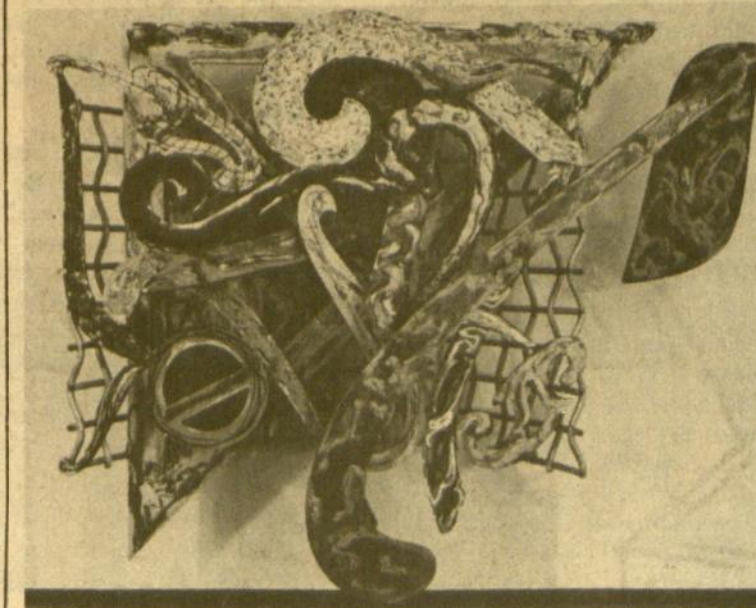
Parodos dailininkai priėmė šią „naujo realizmo“ sąvoką ir įvairiais būdais įgyvendino ją savo darbuose. Kadangi nėra nieko tikrovės paslėpto ar atidengtinio, kūrėjas tiesiogiai ima į rankas „tikrovę“ ir ją tiesiogiai pristato. F. Stella teigia, kad tai, ką pojičiai pagauna, sudaro jo kūrinių. Neįmanoma toliau kūrinių formato, spalvų harmonijos ar disharmonijos, bei dažo aplikacijos. R. Ryman teigia, jog „tai, kas sudaro kūrinių, yra tai, kas žmonės mato“. Yra duodama autonomija tapybai kaip tapybai. Jis labiausiai sustoja prie paties dažymo proceso; žiūrėdamas į jo visai baltas drobes, matai dažo aplikaciją. Gimsta naujas žodis: daiktiskumas (objectness). S. Le Witt domisi erdve: tikrąją fizine (išdažo visą kambarį) ir iliuzine, sudaryta dažo bei vaizdinių konfigūracijų. F. Sandback, kuris erdvę dalina tiesiogiai (virvėm nuo lubų ligi grindų), byloja apie tikros erdvės „tikrumą“, be vaizdinių elementų (illusionistic references). B. Nauman „skulptūra“ — apvalios formos struk-

tūra su 39 pėdų diameteru — teikia progos pasivaikšioti aplink ir įeiti į „vidų“. Jam įdomu apsręst vidus — išorės besikeičiančias konfigūracijas.

Kiti dalyvaujantieji dailininkai skiriasi nuo šių tuo, kad jie radikalai įieško alternatyvų net su tradicinės tapybos bei skulptūros užuominom. Jie domisi daugiau supratimu bei skleidimu vaizdinės komunikacijos sąvokų. Pavyzdžiui, L. Weiner ir R. Barry laiko žodį (žodinę kūrybą) irgi „tapyba“. Weiner paveikslas — skulptūra susidaro iš sienos, kurioje atspausdinti žodžiai: „Daugel spalvotų daiktų, sudėti vienas šalia kito, padaro eilę daugelio spalvotų daiktų“. Tai, kas yra, yra. Tuo suprantama taip pat sąvokos galia, kuri verčia vaizduoti šiuos objektus ir tuo būdu juos „sukurti“. Stella sutapatino kūrinių su daiktu, o Weinerio žodinė kūryba (sienos dydžio) išlaisvina kūrybos „objektą“ iš žiūrovo sąmonės, nepriklausant jokiai „paveikslui“. Tuo būdu žodis tampa beribis. „Tikroji“ erdvė čia virsta išties kultūrinio kontekstu. Toliau R. Barry žodžius išdėsto sienos plotmėje be jungiklių, be jungiančių vaizdinių elementų. Izoliuoti žodžiai įgauna „grynumą“, nei-prastą prasmę, galia. Tik kiekvienas žiūrovas atneša „ribas“ šiam menui su savim. O Kawara ant drobių išdažo datą, pvz. astronautų skridimo. Vieton erdvės, kaip tokios, jis teigia laiko svarbą, kuri rišasi su fizine erdve. Laikas, kaip erdvė, yra beribis ir nespecifikuotas, kol nepaliečiamas žmogaus proto. Arba — kasdien jis siunčia dviem žmonėm po atvirutę su užspausytu įrašu „aš atskelkiu“ ir pažymi atskelkimo laiką. Čia stengiasi užgriebti vyksmą, kuris pagauna laiką tęstinume bei paskirame momente. Tolstojus yra pasakęs: po 18 metų tuo pačiu save laikau, koks buvau 6 metų. Tad dailininkas teigia, jog tik sąmonė yra beribė, kad savasis „aš“ nesikeičia. D. Graham parodoj sukūrė kambarį, perskirtą stikline siena, su veidrodžiu vienos sienos vietoj. I-

S. LeWitt Devynių dalių modularinis kubas (emalis ir aluminis)

Frank Stella „Junglį-Kowwa“ (įvairi technika metalo reljefe)

On Kawara

Iš „Šios dienos“ serijų (aliejus)

Michael Heizer

Indėniskas raudonis, Nr. 1 (aliejus)

eidamas vidun, žiūrovas tampa dalimi šio kūrinių, save mato ir yra matomas bei reaguoja į erdvę. Dailininkas teigia, kad įėjus pergyvenimas tampa psichologine — socialine relajbe. Gal labiausiai pabrėžtinis šių sąvokinių kūrinių autorius yra A. Asher, kurio kūryba susidaro iš perkėlimo priešais Chicagos Meno instituto stovėjusios G. Washingtono skulptūros ir paties muziejaus vidų. Ją dailininkas čia pastatydino su kitais 18 šimt. kūrinių. Autorius teigia, kad tuo įrodė svarbą to, ką pastebim ir nepastebim (sense of vision) įvairiuose fiziniuose, gamtiniuose reiškiniuose. Kai kas nors yra perkelta, pakeista, apversta ar rekonstruota tam tikrame duotame kontekste, „gilesnė“ prasmė tampa apčiuopiama. Kiti dai-

lininkai, kaip A. Martin, taip pat teikia svarbos sąvokai virš vaizdinių elementų.

Baigiant vėta pabrėžti tokių punktus. Pirmą, sudaiktinimas kūrinių pagal Robbe - Grillet „chosiste“ būdą tik pratęsia Descartes pažinimo metodikos priėmimą: aš čia, o objektas stovi už manęs. Tuo tarpu žinome, kad pažinimo akimirkoj subjektas ir objektas tampa vienu. Tuo pačiu ryšiai, kurie saisto su tikrove „už manęs“, yra tikri, kaip patį toji tikrovė, bei turį savo prasmę.

Antra, einant link sąvokos, atmetus, sumenkinus vaizdines apraiškas (kompoziciją, spalvą ir t.t.), einama blogiausių atvejų, link kažkokio scientizmo, o geriausių atvejų — prie sąmonės praplėtos: naujų vaizdavimo bei patyrimo būdų. Bet ta praplėta,

jei ji lieka tik pažinimo fizinę plotmę (dydžio, erdvės, psichofizinių realybių apčiuopimo), nedaug ką reiškia. Retai randame (kaip pas A. Martin) artinimąsi prie filosofinių būties — nebūties sąvokų.

Aplamai paėmus, šiomis kryptimis daliną vertę teikia pats naujumas: kitoks priėjimas prie jau žinomos vaizdinės problematikos, atmetant kas per daug jau matyta. Tame vaizdinėje sąmonėje dar gyva. Gaila tačiau, kad žmogaus esminės kūrybinės išraiškos tampa užgožtos kūrėjų, kurie bėga proto galių savivaldos link nuo giliausios kūrybinės intuicijos. Ji viena savo esmėje pajėgia pažaboti vaizdinį elementą, tikrai naujai suteikdama jam gilesnes šaknis.

Chicagos stygininkų koncertas Jaunimo centre

Yra dvi galimybės reaguoti į šitokią įvykį (koncertą Jaunimo centre, Chicagoje, lapkričio 18 d.) — visai nieko nerašyti, leidžiant publikai pasidaryti reikiamas išvadas, arba, atsisakius rimtos muzikinės kritikos, pasidalyti įspūdžiais kaip eiliniam koncerto lankytojui. Aš pasirinkau antrąją galimybę, iš pagarbos kai kuriems anksčiau mano recenzuotiems menininkams, kad nesigau-

tų atvirkščias situacijos pavaizdavimas — gerus menininkus pakritikuojam, taikydami jiems aukščiausius standartus, o kas ne kaip išėina, tai paliekam kronikininkui apibartstyti gražybišiais komplimentais.

Besiklausant pirmosios koncerto dalies — Mozart, Haydn, Bach, Schubert — negalėjau atsikratyti minties: neįsivaizduoju, kaip būtų garsūs, turinčio pagarbos žiemės paminėtiems kompozitoriams, kurie per repeticijas būtų pasakę — gana, mielieji, mūsų orkestre yra žmonių, kurie nesugebės techniškai išgroti šių kūrinių, nežiūrint kiek mes repetuosime. Ta-

da man atėjo nauja mintis — o gal čia bandoma su Bachu kas nors originalaus padaryti, kaip Swing-le Singers padarė: jazed - up Bach. Dovanokite, jei aš neiškęsiu nepanaudojęs šiuo atveju frazės Bach'a la chat amoureux. Šis neįprastai smuiku skambantis efektas išgaunamas, naudodamant tingų portamento (slidėjimą nuo vieno tono iki kito), padidint jį kelių, arti vienas kito esančių, tonų trinties. Praktiškai šis efektas labai naudingas, rašant iliustratyvinę muziką. Be to, ji galima užtikti modernioje muzikoje, kur iliustruojama ne tik garsai, bet ir dvasinis siaubo kupinas stovis, kaip Pendereckio kūrinyje „Hiroshima“. Ar jis Bacho kūrybai tinka, tai kitas klausimas.

Pirmiausia dėl paties šios grupės pavadinimo — Chicagos Lietuvių styginis ansamblis. Ar tikslu vadinti „Chicagos Lietuvių“, kai beveik pusė dalyvių ne lietuviai — net amerikiečių muzikų unijai priklausantys žmonės, kurie turi labai garsiai visą laiką groti, kad užtūtuotų lietuvių ne tone grojamais gaidais. Ar netiksliau būtų pasikviesti visus unijistus į orkestrą ir tada atlikti kad ir tą patį Bacho koncertą su tokio masto lietuvių smuikininkais, kaip ir neseniai Chicagoje

koncertavusia Elena Kuprevičiute? Be to, sakykite, iš kur galimas ansamblis arba darnus kartu grojimas, kai vadovas ir abu solistai kūrinių eigoje muša į taktą koja, tik visai skirtingais taktais.

Antroje koncerto dalyje situacija truputį pagerėjo, kai buvo grojami techniška lengvesni dalykai, liečiant patį orkestrą. Bet čia atsirado nauja problema — orkestro vadovas. Kai buvo bandoma sulėtinti ar pagreitinti tempai šmaikščiuose Brahms ar Strausso kūriniuose, tai orkestro vadovas su savo mostais pataikydavo ne į gaidas, bet į pauzes.

Aš manau praktiškiausias patarimas šiai grupei būtų, turint minty ateities veiklą, apsiriboti lengvo žanro — estradinę muziką. O jei ir tada pasitaikytų kokių nors sunkumų grojant, tai gal nebūtų taip tragiška. Žiūrėkite, kai cirke klounas nukrenta ant žemės, tai publika juokias, ploja — visiems linksma. Tačiau jei aukštai įtempta viela bevaikščiojās akrobatas nukrenta, tai,

manau, publikos reakcija turėtų būti truputį kitokia.

Buvo koncerte vokalinė dalis. Lietuviškasis Marquette Parkas Chicagoje

Nuotr. Lino Mellau

Darius Lapinskas

Nauji leidiniai

• AIDAI, 1979 m. spalio mėn., Nr. 8. Mėnesinis kultūros žurnalas. Redaguoja dr. Juozas Girmius, 27 Juliette St., Boston, Mass. 02122. Literatūros, apžvalgų ir techninių redaktorius — dr. Leonardas Andriekus, O.F.M. Žurnalą leidžia lietuviai pranciškonai. Administruoja B. Ramanauskas, O.F.M., 361 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207. „Aidų“ metinė prenumerata — 15 dol.

Naujas žurnalo numeris pradedamas Aleksandro Platerio straipsniu „Žmogus ir visuomenė“, įdomiai paliečiančiu ir praeities ir dabarties aktualias abiejų situacijas bei santykius. Poezijos puslapis paskirtas Domicelės Demie Jonaitienės eilėrašiams. Autorė ligi šiol buvo daugiau regima kaip lietuvių poezijos vertėja anglų kalbon. Dabar štai ir jos pačios eilėraščiai.

Ypač pabrėžtinus Viktoro Vizgirdos raštas „Lietuvių dailės vingiai dabarties Lietuvoje“. Tai puiki informacija apie visus reikšmingesnius mūsų dailininkus (ir vyresnius, ir pačius jauniausius), šiuo metu begyvenančius ir kūrybingai besireiškiančius Lietuvoje. Kondensuotais jų kūrybos apimais V. Vizgirda labai taikliai charakterizuoja kiekvieną, visu straipsniu sudarydamas pakankamai ryškų bendrąjį lietuviškosios dailės vaizdą tiek turinine, tiek formine bei įvairių poslinkių prasme. Visas šis „Aidų“ numeris yra gausiai iliustruotas straipsnyje minimų dailininkų darbais, ir jie akivaizdžiai skaitytojui atskleidžia to ar kito pristatyto dailininko būdingąjį veidą.

Dar netolimą istorinę praeitį užgriebia kun. dr. Viktoro Pavalicko straipsnis „Vatikano misija pokarinėje Vokietijoje“. Prozi šį kartą atstovauja Aloyzo Barono gana miniatiūrinė, bet milžiniško svorio problema į savo rūmus talpinanti apybraiža „Prie slenkščio“. Lietuviškąjį Donizetio operos „Lucia di Lammermoor“ pastatymą aptaria Algis Simkus.

„Iš minties ir gyvenimo“ apžvalginuose puslapiuose: Sovietinė periodika rusinimo tarnyboje; 26-toji Europos Lietuviškųjų studijų savaitė; 13-toji JAV ir Kanados Mokytojų studijų savaitė; Juozas Tarvydas - Zagaras; JAV LB 9-tosios tarybos rinkimai ir plati kultūrinio gyvenimo kronika. Recenzuojamos šios knygos: Jurgio Jankaus „Anapus rytojaus“ (Vytautas Dyvas) ir Stasio Santvaro „Rubajatai“ (A. Tyruolis).

Anksčiau man teko proga susipažinti su pora šiame koncerte atliktu Juozo Strollos dainų, naujajam J. Mikuckio ir K. Bradūno tekstais. Jų romantiškai impresionistinis stilius sukūrė nuosirdžią, tekstuose atsispindinčią tėvynės ilgesio kupiną nuotaiką. Iš šio koncerto sunku buvo susidaryti apie šias ir kitas dainas kokią nors nuomonę. Negalima per daug kaltinti solistės, kad ji vietomis ne tone dainavo: nebent turėtų absoliutinę klausą, ji tegalėtų tik beviltingai save klausyti: kuris instrumentas iš tikro groja tą teisingą toną? Be to, ar dėl slogos ar kitokios priežasties jai buvo sunku atrasti tinkamą balso pastatymą (vocal placement) dainuojamuose dalykuose. Išdava: kiekvienas tonas, ar jis būtų žemas, ar aukštas, ar vidurinio registro, sudarė sunkiai nugalimą kliūtį, tačiau, turėdama daug sceninės patirties, solistė nepasimetė, bet mokyto nuosirdžiai pasidalinti savo problemomis su publika.

Ivaskai Nobelio premijų įteikimo išskilmėse

Siemietinės Nobelio premijos bus įteiktos gruodžio 10 d. Stockholme, Švedijoje. Jas įteiks Švedijos karalius Karolis XVI Gustavas. Jis taipgi bus šeimininkas po to įvykstančio baliaus, kuriame dalyvaus 850 kviestinių svečių. Mums įdomu tai, kad visose šiose išskilmėse yra pakviestas su po nia dalyvauti ir nuosirdus lietuvių bičiulis, estas prof. dr. Ivar Ivask, Oklahomos universiteto profesorius ir šio universiteto leidžiamo tarptautinio žurnalo „World Literature Today“ redaktorius. Pasaulinio forumo jis ne kartą yra plačiai kalbėjęs ir rašęs apie lietuvių ir aplamai apie baltų literatūras. Ponia Astrid Ivask yra latvė, poetė, rašo eilėraščius latviškai ir profesoriauja taipgi Oklahomos universitete. Ivaskai jau apščiail metų yra užmezgę literatūrinius ryšius su šių metų Nobelio laureatu graikų poetu O. Elyčiu.

Šiaip jau kasdieninei spaudai šiemetis Nobelio literatūros premijos laureatas Odysseus Elytis buvo mažiau žinomas. Tačiau pasaulinio kultūros bei literatūros leidinio jo pavardė jau seniai nėra naujiena. Tas pats Ivaras Ivaskas redaguojamas žurnalas, anksčiau dar tebesivadinęs „Books Abroad“, visą 1975 metų rudens numerį buvo paskyręs Elyčio kūrybai.

„Draugo“ kultūrinio priedo puslapiuose trumpą informaciją ir vieno Elyčio eilėraščio vertimą spausdinome praėjusią savaitę. Artimoje ateityje dar spausdinsime Eglės Juodvalkės straipsnį apie Elyčio kūrybą ir jos pačios iš graikų kalbos išverstų laureato eilėraščių.

Lietuviškasis Marquette Parkas Chicagoje

Nuotr. Lino Mellau

Darius Lapinskas